

lâmiyye, dördüncü cilt *el-Ḳurʿân ve'l-İslâm*, beşinci cilt *Buḥûş İslâmiyye* adlarını taşımaktadır. Ayrıca, bütün eserleri 1984 yılında Beyrut'ta Dârü'l-kütübî'l-Lübnanî tarafından yirmi altı kitap halinde *el-Mecmû'atü'l-kâmile li-mü'el-fefâtîl-üstâz 'Abbâs Maḥmûd el-'Aḳkâd* adıyla yayımlanmıştır. Bu yayımda, her biri dörder cilt tutan *el-'Abḳariyyâtü'l-İslâmiyye*, *el-İslâmiyyât*, *el-'Aḳâ'id ve'l-mezâhib*, yedi ciltlik *Terâcim ve siyer*, iki ciltlik *es-Sîretü'z-zâtiyye*, üç ciltlik *el-Edeb ve'n-naḳd*, birer ciltlik *el-Felsefetü'l-İslâmiyye* ve *Ḥaḳâratü'l-İslâm* serileri olmak üzere yetmiş altı kitabı yer almıştır. Hamdi es-Sekkût'un bibliyografik çalışmasında onun muhtelif dergi ve gazetelerde neşredilen 3897 araştırması ve makalesi zikredilmiştir.

Otobiyografik Eserleri. 1. *Ene* (Kahire 1964). Dokuz bölümden meydana gelen eserde kendi hayatını anlatmaktadır. 2. *Ḥayâtü kalem* (Kahire 1964). Sanat, edebiyat ve Arap şiiri hakkındaki görüşlerini, özellikle de gazetecilik hayatına dair makalelerini Tâhir et-Tanâhî bu adla neşretmiştir. 3. *Âlemü's-süüd ve'l-ḳuyûd* (Kahire 1937). Hapishanedeki günlerini anlattığı bu eser, 1935 yılında *Kül-lü şeyʿ* dergisinde tefrika edilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA:

Akkâd, *es-Sîretü'z-zâtiyye-1: Ene, ḥayâtü kalem (el-Mecmû'atü'l-kâmile içinde)*, Beyrut 1982; a.mlf., *Rudûd ve ḥudûd*, Beyrut, ts., s. 9; Brockelmann, *GAL Suppl.*, III, 139-156; Abdülhay Diyâb, *Abbâs el-'Aḳkâd: nâḳid*, Kahire 1965, s. 175; Âmir el-Akkâd, *Lemeḥât min ḥayâtü'l-'Aḳkâd*, Kahire 1968; a.mlf., *Me'ârikü'l-'Aḳkâd es-siyâsiyye*, Beyrut 1973, s. 63; İzzeddin el-Emin, *Neş'etü'n-naḳd*, Kahire 1970, s. 155; Ahmed İbrâhim eş-Şerif, *el-Medḥal*, Beyrut 1974, s. 71; Şevki Dayf, *el-Edebü'l-'Arabî el-mu'âşır*, Kahire, ts., 136-145; Mustafa Sabri, *Mevḳifü'l-'aḳl*, Beyrut 1401/1981, IV, 10-15; Muhammed Mendür, *eş-Şî'rü'l-Misrî ba'de Şevḳî* [baskı yeri ve yılı yok], s. 139; Halit Zevalısız, *Abbâs Maḥmûd el-Akkâd: Hayatı Eserleri ve XX. Yüzyıl Arap Edebiyatındaki Yeri* (doktora tezi, 1982), MÜ İlahiyat Fak.; Hamdi es-Sekkût, *Abbâs Maḥmûd el-'Aḳkâd*, Kahire 1403/1983, I-II; Zirikî, *el-'A'lâm* (Fet-hullah), III, 266-267; Ahmed Mâhir el-Bakarî, *el-'Aḳkâd: er-recül ve'l-kalem*, Kahire 1404/1984; Kehhâle, *el-Müstedrek*, Beyrut 1985, s. 323-325; Muhammed Mehdî Allâm, *el-Mecma'ıyyün fi ḥamsine 'âmen*, Kahire 1406/1986, s. 137-140; Siddîka bint es-Siddîk, *Abbâs Maḥmûd el-'Aḳkâd*, Kahire 1986; Abdülkâdir Rızık et-Tavîl, *el-Maḳâle fi edebî'l-'Aḳkâd*, Kahire 1987; L. Vial, "al-'Aḳqâd (1889-1964)", *Arabica*, XI/3, Leiden 1964, s. 213-217; Muhammed Receb el-Beyyûmî, "el-Menḥal-İslâmî 'inde'l-'Aḳkâd", *Mecelletü'l-Ezher*, LIII/6, Kahire 1981, s. 1059-1068; R. Allen, "al-'Aḳkâd", *EI² Suppl.* (İng.), I, 57-58.

HALİT ZEVALSIZ

AKKÂM

(عكام)

Surre alayında görevli kişilere verilen unvan.

Akkâm sözlükte, "ücret karşılığı deve ile eşya taşıyan kişi, deve sürücüsü" anlamına gelir. Genellikle Arap olan akkâmlar, Osmanlı padişahlarının her yıl şâban ayının ortalarında Mekke ve Medine'ye gönderdikleri hediyeleri götürmekle mükellef idiler. Reislerine *akkâm-başı* denirdi. Surre* alayına katılan akkâmlar sırtlarına kısa kollu, açık yakalı uzun beyaz gömlek, başlarına külâh giyerler, bellerine ipekli kumaştan kuşak bağlardı. Surre alayının önünde davullar ve dünbelekler çalarak Arapça şiirler okurlar, hopyaya çizilme şenlendirirlerdi. Surre-i hümayunun nakli hizmetinde kullanılan akkâmlar alay ile birlikte İstanbul'dan Şam'a kadar giderlerdi. Son derece becerikli olan çadırcı akkâmları, yollarda konaklanacak yere birkaç saat kala hızlıca önden ilerleyerek kafil gelmeden süratli bir şekilde çadırları kurar ve her türlü istirahat hazırlıklarını yaparlardı.

Ayrıca, Osmanlı ordusunun vezir ve yüksek rütbeli kumandanlarına ait çadırları kurup kaldırmakla görevli çadır mehterlerine de akkâm denirdi.

BİBLİYOGRAFYA:

BA, Cevdet-Evkaf, nr. 10115, nr. 17271, nr. 18692, nr. 17008; Ahmed Vefik Paşa, *Leḥçe-i Osmânî*, İstanbul 1306, II, 1326; Süleyman Şefik, *Hicaz Seyahatnâmesi*, İÜ Ktp., TY, nr. 4199, vr. 84-85; Pakalın, I, 40-41; II, 384-385; Musâhibzâde Celâl, *Eski İstanbul Yaşayışı*, İstanbul 1946, s. 104; E. Ekrem Talu, "Surre Alayı", *Resimli Tarih Mecmuası*, III/29, İstanbul 1952, s. 1482.

MÜNİR ATALAR

AKKİRMAN

Ukrayna

Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin Odessa eyaletinde bir şehir.

Dinyester nehrinin Karadeniz'e döküldüğü yerde, önü sonradan kapanarak kıyı gölü haline gelen bir körfezin sağ kenarında bulunmaktadır. Milâttan önce VI. yüzyılda kurulan ve ilk adı Tyras olan Akkırman, Rusya'nın en eski şehirlerinden ve Avrupa'yı Asya'ya bağlayan önemli ticaret merkezlerinden biridir. Türkler'in verdiği Ak Kirman adı, Ortaçağ'da ve sonraları kullanılan Aspron Castron, Cetatea Alba ve Bel Gorod gibi "beyaz kale" anlamına gelmektedir. Mo-

ğollar da hâkimiyetleri döneminde şehre Ak Libo adını vermişlerdir. Ebû'l-Fidâ ise Türkler'in önceleri buraya Akça Kirman dediklerini belirtmektedir.

1241 yılında Moğollar'ın hâkimiyetine geçen Akkırman, XIV. yüzyılda Cenevizler'in idaresine girdi; XV. yüzyılda ise Moldavya (Boğdan) Prensiği'nin bir parçasını oluşturdu. Osmanlılar tarafından ilk defa 1420'de denizden fethine çalışılan şehir, Fâtih Sultan Mehmed devrinde de iki defa kuşatıldı, fakat zaptedilemedi. Voyvoda III. Petru 1455'te Boğdan'da Osmanlı hâkimiyetini tanıyınca, Fâtih Sultan Mehmed Akkırman tüccarlarına 5 Receb 860 (9 Haziran 1456) tarihli bir fermanla Edirne, Bursa ve İstanbul'a uğrayarak ticaret yapma izni verdi. Akkırman II. Bayezid devrinde Boğdanlılar'dan alındı (4 Ağustos 1484); buranın fethi ile bütün Karadeniz sahilleri Osmanlı hâkimiyeti altına girdi. Fetihden sonra Rumeli beylerbeyiliğine bağlı bir sancak haline getirilen Akkırman, 1593 yılında yeni kurulan Özi eyaletine ilhak edildi ve limanının vergileri yeniden düzenlendi. Bu dönemde Akkırman sancağında 914 timar* bulunuyordu. Şehirde meşhur kalenin yanında II. Bayezid, Mengli Giray Han ve Yavuz Sultan Selim tarafından camiler, medreseler ve hamamlar yaptırıldı.

Şehzade Selim (Yavuz), babası II. Bayezid'e karşı yürüttüğü hareketin ikinci safhasında Akkırman'ı üs olarak kullandı. Akkırman Osmanlı hâkimiyeti döneminde Karadeniz ve kuzey ticareti için önemli bir liman olma özelliğini korudu. Burasının İstanbul, Edirne, Bursa, Trabzon, Kefe hatta Suriye ile ticarî bağlan-

Akkırman

